

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. World Economic Global Competitiveness Reports 2008–2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.competitivenessukraine.org/upload/reports/6_ukr.pdf.
2. Панченко І.А. Фінансування наукової діяльності як необхідна умова інноваційного розвитку держави / І.А. Панченко // Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2011. – № 10. – С. 45–52.
3. Тіманюк В.М. Управління процесами комерціалізації інтелектуальної власності у фармацевтичній галузі : автореф. дис. ... канд. техн. наук : спец. 15.00.01 «Технологія ліків та організація фармацевтичної справи» / В.М. Тіманюк. – Х., 2007. – 22 с.
4. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
5. Державне агентство з питань електронного урядування України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dknii.gov.ua/2010-10-05-14-41-28/1285--lr-23-2013>.

УДК 349.2

**ОКРЕМІ АСПЕКТИ ОТРИМАННЯ ДОЗВОЛУ ІНОЗЕМЦЯМИ
НА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ В УКРАЇНІ**

**SOME ASPECTS OF OBTAINING PERMISSION
TO FOREIGNERS EMPLOYMENT IN UKRAINE**

Головко Т.В.,

*викладач кафедри кримінального і
цивільного права юридичного факультету*

Приватного вищого навчального закладу «Європейський університет»

Статтю присвячено характеристиці проблемних питань отримання іноземцями дозволу на працевлаштування в Україні. Проаналізовано порядок отримання дозволу роботодавцями на працевлаштування іноземців. Розкрито недоліки нормативно-правового регулювання отримання дозволу іноземцями на працевлаштування в Україні. Запропоновано шляхи вдосконалення відповідного законодавства.

Ключові слова: іноземець, громадянство, дозвіл, працевлаштування, процедура, роботодавець, трудове законодавство, віза.

Стаття посвячена характеристиці проблемних вопросов получения иностранцами разрешения на трудоустройство в Украине. Проанализированы порядок получения разрешения работодателями на трудоустройство иностранцев. Раскрыты недостатки нормативно-правового регулирования получения разрешения иностранцами на трудоустройство в Украине. Предложены пути совершенствования соответствующего законодательства.

Ключові слова: иностранец, гражданство, разрешение, трудоустройство, процедура, работодатель, трудовое законодательство, виза.

The article is devoted to the characterization problem for foreigners to obtain a work permit in Ukraine. The analysis procedure for obtaining a permit employers on employment of foreigners. Revealed deficiencies of legal regulation permit foreigners to work in Ukraine. The ways of improvement of relevant legislation.

Key words: alien, citizenship, resolution, employment procedure, employer, labor laws.

Актуальність теми. Процедура працевлаштування іноземців в Україні, як і будь яка діяльність, складатиметься із певних стадій, які послідовно змінюють одна одну. Першою з них – отримання відповідного дозволу на працевлаштування. Така процедура, на жаль, в Україні є вкрай проблематичною та такою, що потребує додаткового дослідження та удосконалення.

Стан дослідження. Не зважаючи на те, що проблеми працевлаштування неодноразово досліджувалися ученими, зокрема такими, як: В.С. Венедиктов, О.П. Горбань, М.І. Гордієнко, М.І. Іншин, М.М. Клемпарський, О.О. Коваленко, В.В. Лазор, А.Р. Мацюк, К.Ю. Мельник, Л.В. Могілевський, Д.В. Назаров, Є.Ю. Подорожній, С.В. Попов, Є.М. Попович, С.М. Прилипко, Н.М. Хуторян, Г.І. Чанишева, І.М. Чумаченко, В.І. Щербина, О.М. Ярошенко та ін., питання отримання дозволу на працевлаштування іноземців залишилися поза їх

увагою. У зв'язку з чим, метою цієї статті є аналіз порядку, умов та підстав отримання іноземцями дозволу на працевлаштування в Україні.

Виклад основного матеріалу. Перш за все, наголосимо на тому, що відповідно до ч. 4 ст. 4 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» іноземці, які відповідно до закону прибули в Україну для працевлаштування та отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України на період роботи в Україні. Окрім цього, в п. 7 ч. 1 ст. 15 зазначеного нормативно-правового акта вказано, що в'їзд іноземців на територію України, які перебувають в Україні у зв'язку з працевлаштуванням здійснюються за паспортним документом та посвідкою на тимчасове проживання [1]. Таким чином, вказані нормативно-правові акти вказують на те, що для в'їзду з метою працевлаштування на територію України, іноземцю необхідно

два документи – паспорт та посвідка на тимчасове проживання. У цьому контексті цілком логічним є питання стосовно того, чи потрібна віза іноземцю, який здійснює в'їзд на територію України з метою працевлаштування. Вказане питання, на нашу думку, є цілком логічним, так як в ст. 9 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» зазначено, що іноземці в'їжджають в Україну за наявності визначеного законодавством України чи міжнародним договором України паспортного документа та одержаної у встановленому порядку візи, якщо інше не передбачено законодавством чи міжнародними договорами України. При цьому, відповідно до ст. 1 цього нормативно-правового акта віза – дозвіл, наданий уповноваженим органом України в установленій законодавством формі, необхідний для в'їзду або для транзитного проїзду через територію України протягом відповідного строку [1]. Разом із тим, як ми зазначали вище, одночасно цим законом встановлено, що іноземцю для в'їзду на територію України з метою працевлаштування потрібен лише паспорт та посвідка на тимчасове проживання, а про візу як документ на дозвіл на в'їзд мова не йде. Отже, необхідним є визначення сутності та порядку отримання наведених документів.

Так, у ст. 19 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» паспортний документ іноземця – це документ, виданий уповноваженим органом іноземної держави або статутою організацією ООН, що підтверджує громадянство іноземця, посвідчує особу іноземця або особу без громадянства, надає право на в'їзд або виїзд з держави та визнається Україною [1]. Звичайно, у кожній конкретній країні визначення сутності паспортного документа її громадянина, а також порядок його отримання буде специфічний, а в деяких випадках і дуже схожий на український.

Що ж стосується посвідки на тимчасове проживання, то відповідно до ст. 1 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», вона являє собою документ, що посвідчує особу іноземця або особу без громадянства та підтверджує законні підстави для тимчасового проживання в Україні. При цьому, відповідно до ст. 5 вказаного нормативно-правового акта підставою для видачі посвідки на тимчасове проживання іноземцю, який працевлаштовується в Україні є:

- заява іноземця;
- дійсний поліс медичного страхування;
- дозвіл на застосування праці;
- зобов'язання роботодавця повідомити центральні органи виконавчої влади, що забезпечують реалізацію державної політики у сферах міграції, зайнятості населення та трудової міграції про дострокове розірвання чи припинення трудового договору (контракту) з таким іноземцем [1].

Варто зазначити, що більш детально механізм оформлення, виготовлення та видачі посвідки на тимчасове проживання іноземцям, які прибули в Україну на тимчасове проживання, у тому числі з метою працевлаштування, визначено в Порядку оформлення та

видачі посвідки на постійне проживання та посвідки на тимчасове проживання, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 28 березня 2012 року № 251. Зокрема, у наведеному нормативно-правовому акті зазначено, що заяви для оформлення посвідок подаються іноземцями до територіальних органів або підрозділів Державної міграційної служби України за місцем проживання. При цьому зразки заяв та порядок їх розгляду визначаються Міністерством внутрішніх справ України [2].

Так, процедуру розгляду заяв для оформлення (обміну) та видачі посвідки на тимчасове проживання іноземця та прийняття за результатами їх розгляду рішень, а також внесення даних до бланків посвідок визначено в Тимчасовому порядку розгляду заяв для оформлення посвідки на постійне проживання та посвідки на тимчасове проживання, затвердженому наказом Міністерства внутрішніх справ України від 5 липня 2013 року № 681. Як слідує із аналізу положень вищенаведеного нормативно-правового акта, задля отримання посвідки про тимчасове проживання іноземцю необхідно подати, зокрема, візу типу Д.

На нашу думку, урегулювання цього питання на рівні підзаконного нормативно-правового акта не є правильним, оскільки ускладнює сприйняття національного законодавства для іноземців та вносить плутанину. Звичайно, в ч. 4 ст. 4 та п. 7 ч. 1 ст. 15 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» зазначено, що задля в'їзду з метою працевлаштування та подальшого законного перебування іноземця на території України, необхідним є його паспортний документ, а також посвідка на тимчасове проживання, яку можна отримати лише на підставі, зокрема, візи типу Д. У такому випадку не зрозумілою є логіка законодавця й виникає логічне питання стосовно того, навіщо було вказувати як підставу для в'їзду паспортний документ, адже задля отримання посвідки на тимчасове проживання також необхідно пред'явити цей документ. На нашу думку, віза (як дозвіл на в'їзд іноземця на територію України) повинна бути зазначена в ч. 4 ст. 4 та п. 7 ч. 1 ст. 15 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» нарівні з паспортним документом та посвідкою на тимчасове проживання, так як ці документи є основними для здійснення в'їзду та подальшого працевлаштування. Отже, зазначені норми потребують якомога скоріших змін шляхом внесення в них відповідних доповнень, а саме: зазначення, що задля в'їзду з метою працевлаштування та подальшого законного перебування іноземця на території України, окрім паспортного документу, та посвідки на тимчасове проживання, необхідно також пред'явити візу відповідного типу.

Говорячи про візу, а конкретніше візу типу Д, варто зазначити, що відповідно до ст. 9 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» правила оформлення іноземцям візи та перелік документів, необхідних для її отримання, встановлюються Кабінетом Міністрів України [1]. З огляду на досліджувану проблематику, для нас найбільший інтерес має довгострокова віза (типу Д).

Вона видається іноземцям для в'їзду в Україну з метою оформлення документів, що дають право на перебування або проживання в Україні на строк, що перевищує 90 днів.

Варто зазначити, що відповідно до ч. 2 ст. 35 Закону України «Про розподіл продукції» від 14 вересня 1999 року держава забезпечує вчасну видачу дозволів на працевлаштування, а також, у разі необхідності, службових карток для всіх іноземних працівників, які наймаються інвесторами (у тому числі оператором угоди) згідно з угодою про розподіл продукції. Такі дозволи на працевлаштування та службові картки видаються в централізованому порядку винятково на підставі звернень інвесторів (у тому числі оператора угоди) із доданням переліків відповідних іноземних працівників, сформованих інвесторами (у тому числі оператором угоди). При цьому вимоги щодо подання будь-яких інших документів, передбачених чинним законодавством для отримання дозволів на працевлаштування або службових карток, не застосовуються [3]. Так, для іноземців, які найняті інвестором у межах і за посадами (спеціальністю), визначеними угодою про розподіл продукції замість візи типу Д, подаються засвідчені в установленому порядку копії угоди про розподіл продукції та трудового договору (контракту) із зазначенням посади (спеціальності) [4].

У разі потреби працівник уповноваженого органу може запросити іноземця, який подає звернення про оформлення візи, для додаткової співбесіди та одержати додаткові документи, що уточнюють мету поїздки. Отже, задля отримання візи типу Д та посвідки про тимчасове проживання, необхідним є отримання дозволу на використання праці іноземця. Так, відповідно до ст. 42 Закону України «Про зайнятість населення» підприємства, установи та організації мають право на застосування праці іноземців та осіб без громадянства на території України на підставі дозволу, що видається територіальними органами центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, на строк до одного року, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [5]. Слід зазначити, що процедуру видачі, продовження дії та анулювання дозволу на застосування праці іноземців визначено в Порядку видачі, продовження дії та анулювання дозволу на застосування праці іноземців та осіб без громадянства, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 27 травня 2013 року № 437. Відповідно до цього нормативно-правового акта територіальні органи Державної служби зайнятості в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі (далі – територіальні органи) видають за юридичною адресою підприємства, установи, організації (далі – роботодавець) дозволи на застосування на конкретних посадах праці:

– іноземців за умови, що в Україні (регіоні) відсутні кваліфіковані працівники, спроможні виконувати відповідний вид роботи;

– іноземців за умови достатнього обґрунтування доцільності застосування їх праці, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

– іноземців, які направлені закордонним роботодавцем в Україну для виконання певного обсягу робіт (послуг) на підставі договорів (контрактів), укладених між вітчизняним та іноземним суб'єктом господарювання, за умови, що чисельність кваліфікованих іноземців, які залучаються в межах таких договорів (контрактів), не перевищує половини загальної чисельності осіб, що працюватимуть на умовах договорів (контрактів);

– іноземців, які відповідно до графіка специфічних зобов'язань у секторі послуг Протоколу про вступ України до СОТ (стаття II Генеральної угоди про торгівлю послугами) належать до категорії «внутрішньокорпоративні цесіонарії»;

– іноземців, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту [6].

Варто зазначити, що обов'язок щодо отримання дозволу на застосування праці іноземця чинним законодавством України покладено на роботодавця. Так, для отримання дозволу на застосування праці іноземців, що дає право роботодавцю протягом визначеного строку застосовувати працю іноземців, роботодавець не пізніше ніж за 15 календарних днів до звернення за дозволом подає територіальному органу інформацію про попит на робочу силу (вакансії). На підставі зазначеної інформації здійснюється сприяння в працевлаштуванні громадян України. Для отримання дозволу на застосування праці іноземців роботодавець подає територіальному органу:

– заяву згідно з додатком до цього Порядку;

– копії документів про освіту або кваліфікацію іноземця;

– копії сторінок паспортного документа іноземця з особистими даними разом з перекладом українською мовою, засвідченим в установленому законодавством порядку;

– дві кольорові фотокартки іноземця розміром 3,5 x 4,5 сантиметра;

– документ, виданий лікувально-профілактичним закладом про те, що особа не хвора на хронічний алкоголізм, токсикоманію, наркоманію або інші інфекційні захворювання, перелік яких визначено Міністерством охорони здоров'я України;

– довідку, скріплену печаткою та завірену підписом роботодавця про те, що посада, на якій застосовуватиметься праця іноземця, відповідно до законодавства не пов'язана з належністю до громадянства України та не потребує надання допуску до державної таємниці. У разі наявності в роботодавця режимно-секретного органу зазначена довідка подається також за підписом керівника такого органу;

– довідку Міністерства внутрішніх справ України про те, що іноземець, який на момент оформлення дозволу перебуває на території України, не відбуває

покарання за скоєння злочину та стосовно нього не здійснюється кримінальне провадження;

– довідку уповноваженого органу країни походження (перебування) про те, що іноземець, який на момент оформлення дозволу перебуває за межами України, не відбуває покарання за скоєння злочину та стосовно нього не здійснюється кримінальне провадження [6].

Окрім цього, у залежності від особи іноземця, роботодавець для отримання дозволу на застосування праці додатково може подати один з таких документів:

– копію договору (контракту), укладеного між вітчизняним та іноземним суб'єктами господарювання, яким передбачено застосування праці іноземців, що направлені закордонним роботодавцем в Україну для виконання певного обсягу робіт (послуг);

– рішення іноземного суб'єкта господарювання про переведення іноземця на роботу в Україну та копію контракту, укладеного між іноземцем та іноземним суб'єктом господарювання, про переведення на роботу в Україну з визначенням строку роботи в Україні;

– копії установчих документів, засвідчених в установленому порядку;

– засвідчені нотаріально копії документів, що ідентифікують об'єкт авторського права і (або) суміжних прав автора та засвідчують авторство (авторське право) [6].

Для розгляду поданих роботодавцем документів при територіальному органі утворюється комісія, до складу якої включаються представники територіальних органів Міністерства внутрішніх справ України, Державної міграційної служби України, Служби безпеки України, Міністерства освіти і науки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України та представники федерації профспілок та роботодавців України. Разом із тим, рішення комісії носить рекомендаційний характер для прийняття рішення про видачу або відмову у видачі дозволу на застосування праці іноземців. Територіальний орган протягом 15 календарних днів з дня реєстрації документів приймає рішення щодо видачі, відмови у видачі, продовження дії, відмови у продовженні дії або анулювання дозволу. Рішення оформлюється наказом територіального органу та не пізніше ніж протягом трьох робочих днів з дня його прийняття надсилається роботодавцю та розміщується на сайті територіального органу [6].

У контексті досліджуваного питання слід зазначити, що відповідно до ч. 6 ст. 42 Закону України «Про зайнятість населення» без дозволу на застосування праці іноземця здійснюється працевлаштування:

– іноземців, які постійно проживають в Україні;

– іноземців, які набули статусу біженця відповідно до законодавства України або одержали дозвіл на імміграцію в Україну;

– іноземців, яких визнано особами, що потребують додаткового захисту, або яким надано тимчасовий захист в Україні;

– представників іноземного морського (річкового) флоту та авіакомпаній, які обслуговують такі компанії на території України;

– працівників закордонних засобів масової інформації, акредитованих для роботи в Україні;

– спортсменів, які набули професійного статусу, артистів та працівників мистецтва для роботи в Україні за фахом;

– працівників аварійно-рятувальних служб для виконання термінових робіт;

– працівників іноземних представництв, які зареєстровані на території України в установленому законодавством порядку;

– священнослужителів, які є іноземцями і тимчасово перебувають в Україні на запрошення релігійних організацій для провадження канонічної діяльності лише в таких організаціях з офіційним погодженням з органом, який здійснив реєстрацію статуту (положення) відповідної релігійної організації;

– іноземців, які прибули в Україну для участі в реалізації проектів міжнародної технічної допомоги;

– іноземців, які прибули в Україну для провадження викладацької діяльності за фахом у державних вищих навчальних закладах на їх запрошення;

– інших іноземців у випадках, передбачених законами та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [5].

Висновки. Отже, задля в'їзду з метою працевлаштування іноземця на територію України необхідним є пред'явлення таких основних документів як віза типу Д, посвідка на тимчасове проживання та паспортний документ. При цьому зауважимо, що перелік вказаних документів, процедура їх оформлення та видачі здебільшого визначена на підзаконному нормативно-правовому рівні, що створює складності для тих же іноземців у розумінні законодавства України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 22 вересня 2011 р. № 3773-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 19-20. – Ст. 179.
2. Про затвердження Порядку оформлення, виготовлення і видачі посвідки на постійне проживання та посвідки на тимчасове проживання і технічного опису їх бланків та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2002 р. № 1983 : Постанова Кабінету Міністрів України : від 28 березня 2012 р. № 251 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 24 – Ст. 912.
3. Про розподіл продукції : Закон України від 14 вересня 1999 р. № 1039-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 44. – Ст. 391.
4. Про затвердження Правил оформлення віз для в'їзду в Україну і транзитного проїзду через її територію : Постанова Кабінету Міністрів України від 1 червня 2011 р. № 567 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 41. – Ст. 1681.
5. Про зайнятість населення : Закон України від 5 липня 2012 р. № 5067-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 24. – Ст. 243.
6. Питання видачі, продовження дії та анулювання дозволу на застосування праці іноземців та осіб : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 трав. 2013 р. № 437 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 48 – Ст. 1722.